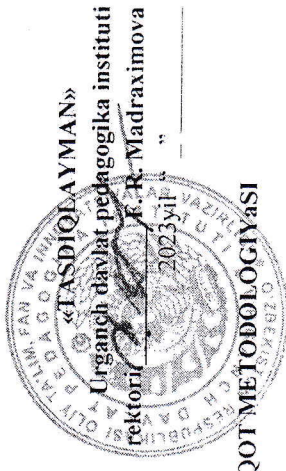


O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIJY TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

URGANCH DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI



ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – TA'LIM

Ta'lim sohasi: 110000 – Ta'lim

Magistratura
mutaxassisliklari:

Barcha magistratura mutaxassisliklari uchun

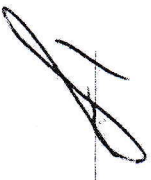
URGANCH-2023

Mazkur o'quv dastur Urganch davlat pedagogika instituti kengashining 2023-yil "6" sentabrdagi № - sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

UrDPI o'quv ishlari bo'yicha prorektori:  J.R. Yarmetov

O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i:  H. Siddiqov

Mazkur o'quv dastur Filologiya va tarix fakulteti Kengashining 2023-yil " " dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etilgan. (-sonli bayonnom).

Filologiya va tarix fakulteti dekani:  U.A. Sheripov

Mazkur o'quv dastur "Milliy g'oya va falsafa" kafedrasining 2023-yil " " dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etilgan (-sonli bayonnom).

"Milliy g'oya va falsafa" kafedrasi mudiri:  Sh.B. Samanova

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	YeCTS- Kreditlar
ITMM1004	2023-2024	1/2	5
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	Jami
Majburiy	O'zbek/rus	4	
FANNING NOMI	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Yuklama (soat)
1. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi	60	90	150
2. Fanning mazmuni	Fanning o'qitishdan maqsad— ilmiy tadqiqot dasturini tuzish va unda nazariya va amaliyot birligiga rioya qilish malakalarini shakllantirishdan iborat. Fan magistrnlarni ilmiy izlanishning o'ziga xos jihatlar bilan tanishtiradi, ularda magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlash, uni tayyorlash va talab darajasida tayyorlashga ko'maklashishni ko'zda tutadi. Ilmiy izlanishda umumfalsafiy, umumilmiy hamda maxsus fan metodlarini qo'llash yo'llarini o'rgatadi, magistrlik dissertatsiyasiga qo'yiladigan talablarni to'g'ri anglash imkoniyatini yaratishdir. Fanni vazifasi — Ilmiy tadqiqot ishini tayyorlashda ilmiy izlanish, ilmiy dalillarning rolini anglash, bilimdan asosiy metodologik vosita sifatida foydalanish; - ilmiy tadqiqot jarayonida muammoni to'g'ri qo'yish va uning yechimini topish yo'llarini izlash texnologiyasini; - axborot va axborot texnologiyalaridan foydalanishning zaruriyati; - ilmiy ish ma'nosini tushunishning ahamiyati - ilmiy tadqiqot jarayonida olim mas'uliyatining ahamiyatini o'rganishdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1 Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1- mavzu. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi fanning maqsad va vazifalari. Ilmiy bilimlarning metodologik asoslari. Ilm-fanning ta'rifi. Ilm-fan tadqiqot faoliyati sohasi sifatida. Ilm-fanning o'zaro bog'liq xususiyatli belgilari. Ilmning maqsadi. Ilmning vazifalari.		

Ilmning funksiyalari. Fanlarning tasnifi. Empirik fan. Nazariy bilim. Fundamental va amaliy fanlar. Ilm-fan va haqiqatni o'zlashtirishning boshqa shakllari. Ilm-fan va falsafa o'rtasidagi munosabatlar. Fanni rivojlantirishning asosiy bosqichlari. Qadimgi yunon ilmi. O'rta asrlarda ilm-fanning rivojlanishi. Zamonaviy ma'noda ilm-fan. Ilmiy bilim tushunchasi. Bilishlar jaraeni. Anglash nazariyasining asosiy tarkibiy elementlari. Uslubiyatning axloqiy va estetik asoslari. Ilmiy axloq me'orlari.

2-mavzu. Ilmiy tadqiqot yo'nalishini tanlash va ilmiy muammo.

Tadqiqot olib borish jarayonini tashkil etish.

Tadqiqotni loyihalash fazasining konseptual bosqichi. Tadqiqot turlarini ularning yo'nalishlari bo'yicha tasniflash. Fundamental tadqiqotlar. Amaliy tadqiqotlar. Ishlanmalar. Qaramaqarshiliklarni aniqlash bosqichi. Muammoni shakllantirish bosqichi. Yangi ilmiy natijalarni olish variantlari. Tadqiqotning maqsadini aniqlash bosqichi. Tadqiqot natijalarining ishonchligini baholash mezonlarini shakllantirish (tanlash) bosqichi. Tadqiqot gipotezasini qurish bosqichi. Tadqiqotni tarkiblashtirish bosqichi. Tadqiqotni texnologik tayarlash bosqichi. Ilmiy tadqiqotlarning texnologik fazasi. Tadqiqotni amalga oshirish bosqichi. Tadqiqot natijalarini rasmiylashtirish bosqichi. Ilmiy tadqiqotning refleksiv fazasi.

Ilmiy yo'nalish, muammo va mavzuning farqlari. Ilmiy tadqiqotning maqsadi. Ilmiy tadqiqot ob'ekti. Ilmiy tadqiqot predmeti. Ilmiy tadqiqotlar tasnifi. Fundamental ilmiy tadqiqotlar. Amaliy ilmiy tadqiqotlar. Ishlanma. Ilmiy yo'nalishning tarkibiy birliklari. Ilmiy muammolarni tanlash va shakllantirish. Muammoning paydo bo'lishi. Fanda muammoli vaziyatning paydo bo'lishi. Muammoli vaziyatni tahlil qilish. Yangi ilmiy muammolarni to'g'ri qo'yish va aniqlash. Yangi muammolarni ko'rish qobiliyati. Ilmiy muammolarni tanlash va shakllantirish. Ilmiy muammolarni ishlab chiqish va hal qilish. Original muammo konsepsiyasini ishlab chiqish. Muammoni hal qilishning ustuvorligini aniqlash. Muammoning rivojlanishini asosiy yo'nalishlari. Ilmiy muammolarni tasniflash. Ilmiy (nazariy) muammolar. Amaliy muammolar.

3-mavzu. Magistrlik dissertatsiyasi ilmiy tadqiqot turi sifatida.

Magistrlik dissertatsiyasi va uning belgilari. Dissertatsiya ilmiy malakaviy ish sifatida. Mavzuni tanlash va ilmiy rahbarni tayinlash. Ilmiy rahbarning majburiyatlari. Magistratura talabasining magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlashi. Gipotezani ilgari surish. Ilmiy g'oyani qidirish. Magistrlik dissertatsiyasining tuzilishi va uning mazmuniga qo'yiladigan talablar.

Muammoni kompleks hal qilish. Mavzuni aniqlashga qo'yiladigan talablar. Tadqiqotning maqsad va vazifalarini belgilash. Magistrantlarning dissertatsiyani rasmiylashtirishda rioya qilishi kerak bo'lgan qoidalar. Dastlabki va rasmiy himoyani o'tkazish tartibi.

Tadqiqot metodologiyasining mohiyati. Tadqiqot ob'ekti va predmetini aniqlash. Tadqiqotning maqsad va vazifalarini aniqlash. Tadqiqot endashuvlari. Mo'ljallar va cheklavlar. Tadqiqot vositalari va usullari. Tadqiqot tamoyillari va muammolari. Tadqiqot gipotezasi va konsepsiyalarini ishlab chiqish. Gipoteza. Gipotezalarning turlari. Gipotezalarni shakllantirishning asosiy bosqichlari. Tadqiqot konsepsiyasi. Tadqiqotning protsessual-metodologik sxemalari. Ilmiy tadqiqotni amalga oshirishning umumiy sxemasi. Tadqiqotning dolzarbligi va ilmiy yangiligi. Ilmiy natijalar. Yangi ilmiy natijalarni olish imkoniyatlari. Ilmiy-tadqiqot ishlarining bosqichlari. Metodika. Tadqiqot metodikasi. Tadqiqot metodikasining asosiy komponentlari. Tadqiqot materiallarining adabietli rasmiylashtirilishi. Ilmiy tadqiqotni umumiy sxemasi. Ilmiy tadqiqotlarda anglashning ilmiy metodlari.

4-mavzu. Ilmiy tadqiqot vositalari va metodlari. Ilmiy tadqiqotda tarixiylik va mantiqiylik

Vositalar va usullar metodologiyaning yirik bo'limi sifatida. Ilmiy tadqiqot vositalari (anglash vositalari). Ilmiy tadqiqotda tarixiylik va mantiqiylik. Anglashning moddiy vositalari. Anglashning axborot vositalari. Anglashning matematik vositalari. Anglashning mantiqiy usuli. Anlashingning vositalari.

Ilmiy tadqiqot usullari. Empirik usullar. Adabietlar, hujjatlar va faoliyat natijalarini o'rganish. Ilmiy kuzatuv. O'lchov. So'rov. Ekspert baholash usuli. Retrospeksiya. Prognoz qilish. Nazariy usullar. Dialektika. Dialektika qonunlari. Amaliyotda sinovdan o'tgan ilmiy nazariyalar. Isbot.

5 - mavzu. Ilmiy tadqiqotda- sinergetika muammosi.

"Sinergetika" tushunchasi. Sinergetikaning ob'ekti, uning pedagogik tadqiqotlar bilan aloqadorligi. Sinergetika o'z-o'zidan tashkillanuvchi sistemalar haqidagi ta'limot.

Sinergetika va dunyoning ilmiy manzarasi. Sinergetik va dialektik tafakkur uslublarining o'zaro aloqadorligi. Sinergetika Pedagog mutaxassislarining turli-tuman bilim sohalarida tabiiy va ijtimoiy jarayonlarning umumiy determinantlarini kashf etish natijasi.

6-mavzu. Ilmiy tadqiqotlarni prognozlashitirish. Ilmiy bashorat uning ilmiy tadqiqotdagi o'rni.

Ilmiy tadqiqotlarni prognozlashitirish. Bashorat. Ilmiy bashorat ilmiy bilish shakli sifatida. Ilmiy bashoratning o'ziga xos jihatlar. Ilmiy bashorat shakllari. Ilmiy bashorat tarkibi. Ilmiy tadqiqotda ilmiy bashorat metodlari.

7 - mavzu. Ilmiy tadqiqotlarda axborot va axborot xavfsizligi.

Axborotlarni qidirishning asosiy metodlari.

Axborotning hujjatli manbalari. Ma'lumot-axborot faoliyatini tashkil etish. Ilmiy-texnik axborot organlari. Referativ jurnallar. Signall axborotlar xabaromolari. Express-axborot. Tahliiliy sharhlar. Referativ sharhlar. Bosma bibliografik kartalar.

Kataloglar va kartotekalar bilan ishlash usullari. Axborotning hujjatli manbalarini qidirish. Universal o'nlik tasnif (UDK). Kutubxona-bibliografik tasnifi (BBK). Xorijiy davriy nashrlarning ma'lumotlar bazasi. Mahalliy gazeta va jurnallar. Iqtibos indeksleri. Resurslar bilan ishlash, o'qish texnikasi, e'zuvlar yuritish metodikasi, reja tuzish.

8-mavzu. Pedagogik tadqiqotlarda ijodning namoyon bo'lishi. Ilmiy tadqiqotda ratsionallik va irratsionallik.

Pedagogik tadqiqotlardabilish va ijod uyg'unligi. Bilish faoliyatida ijod va mehnat uyg'unligi. Individual ijodiy faoliyat. Yangi bilimlarning eski bilimlar bilan bog'liqligi. Ijod yangi qadriyatlarini yaratish omili. Kashfiyot va ixtirolar ijodiy faoliyat natijasi sifatida. Insoniyat tarixida eng buyuk kashfiyotlar va ixtirolar.

Ilmiy ijodning evristik xarakteri. Fan tarixida ijod muammosi, Asosiy evristik modellar. Ilohiy ijodkorlikning o'ziga 'os xususiyatlari. Ilmiy-ijod faoliyatida Olimning shaxsiy fazilatlar.

Pedagogik faoliyatda ratsionallik va irratsionallikning o'ziga xos jihatlar. Hozirgi hayotning ratsionallashuvi. Yo'l tanlashning ratsionalligi. Xabitus – bu amaliyotni boshqaruvchi alohida stixiya Xabitus va vaziyatning o'zaro nisbati. Ijtimoiy harakatning maqsadi. Determinizm – muxandislik texnikaviy yondashuv doirasida qo'llaniladigan nazariy mahumlashitirishning pirovard natijasi

9 – mavzu. Ilmiy tadqiqotda tushunish va tushuntirishning ahamiyati.

	va talablarini bilish, havola berish usullari, mavzuni yoritish uchun matndan faktik misollar tanlash, faktik materiallarning miqdorini belgilash, qo'lyozmani ta'rir qilish, ilmiy ishni ilmiy uslubda ravon va savodli yozish <i>malakalariga ega bo'lishi lozim.</i>
4.	Ta'lim texnologiyalari va metodlari: ma'ruzalar; seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishlash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalar; jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, ta'lil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6	Asosiy adabiyotlar 1. Валиева С., Туленова К.Ж. Илмий тадқиқот методологияси. Ўқув кўлланма. Т., 2020. 2. Саифназаров И., Мухторов А., Султонов Т. Эрназаров Д. Илмий тадқиқот методологияси. Ўқув-услубий кўлланма. 3. Шермухамедова Н. Илмий тадқиқот методологияси. Ўқув кўлланма. Т., Ахборот технологиялари, 2014, 450 б 4. Иззетова Э. Пўлатова Д.А., Философия и методология науки. Ўқув кўлланма. Т., 2013. 5. Давронов З. Д. Илмий тадқиқот методологияси. Т.ТМИ, 2006-267 б 6. Туленов Ж.Т., Валиева С.И. Илмий ижод методологияси. Ўқув кўлланма. Т., 2008. 7. Саифназаров И., Косимов В., Никитченко Г. Фаннинг фалсафий масалалари. Дарслик. Т., 2006. 8. Саифназаров И., Косимов В. "Илмий ижод методологияси" дан маърузалар матни. Ўқув кўлланма. Т., 2004. 9. Саифназаров И. Методология научного творчества Учебник, Т., 2004. 10. Туленов Ж.Т. Диалектика назарияси. Т.: Фан, 2001. Қўшимча адабиётлар. 1. Ш.М. Мирзиёев. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлиги гарови. Т.:

“Ўзбекистон”, 2017 йил.	2.Ш.М.Мирзиёев. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этишимиз, Т.: “Ўзбекистон”, 2017 йил. 3.Мирзиёев Ш. М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халкимиз билан қураимиз. Т.: Ўзбекистон, 2017. 484 б 4. Туленов Ж.Т. Фалсафий маданият ва маънавият камолот. -Т., 2000. 5.Туленов Ж. Методология научного творчества.- Т.2001. 6.Туленов Ж. Философские проблемы науки. Т. 2001. 7.Арипов М Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. Т.: Университет,2001, 306 б 8. Фалсафа қисқача изоҳли луғат, -Т.; Шарқ, Абдуллаева М таърири 2004-384 б 9. Шермухаммелова Н. А Фалсафа ва фан методологияси. Т.: Ахборот технологиялари. 2008-436 б 10. Шермухаммелова Н. А. Гносеология-билиш назарияси,Т: Ношир, 2011 11.Маматов Н., Носиров Ў., Абдуллаева Г. Фаннинг фалсафий масалалари. -Т. 2000 й. 12. Туленова К. Предвидение и реальность. - Т.2001. 13. Иззетова Э.М. Научные знания в свете гуманистических идеалов. -Т. 2000. 14.Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. -М. 1995. 15.Поппер К.Логика научного исследования. – Москва, 1996 г
Ахборот манбаалари	16. http://www.yedu.uz— 17. http://www.uzedu.uz — 18. http://www.president.uz 19. http://www.gov.uz 20. http://www.lex.uz 21. http://www.kun.uz 22. www.ziyounet.uz 23. www.faylasuf.uz
7	Fan/modul uchun mas'ullar: Sh.B. Samanova - UrDP1 “Milliy g'oya va falsafa” kafedrasini mudiri, f.f.d. (PhD), dotsent; H.G' Saidov- UrDP1 “Milliy g'oya va falsafa” kafedrasini dotsenti, f.f.d. (PhD);
8	Taqrizchilar: UrDU “Ijtimoiy ish va falsafa” kafedrasini mudiri, falsafa fanlari doktori, professor;

R.Q. Qurbanniyazova	TTA Urganch filiali “Ijtimoiy fanlar” kafedrasini dotsenti, f.f.d. (PhD)
---------------------	--

Tuzuvchi:  Sh.B. Samanova